

Til
Forskingsetisk utval ved Høgskulen på Vestlandet

Vår ref.:
17/07726-2

Dato:
17.08.17

Oppstartseminar Forskingsetisk utval ved Høgskulen på Vestlandet

Campus Sogndal, 8.6.2017, kl. 1000-1600

Til stede:

Forskingsetisk utval - Gro Anita Fønnes Flaten, Erik Kyrkjebø, Aslaug Nyernes, Jacob Clement Yde, Matthias Kaiser, Ellen Kari Christiansen, Marius Harald Dam Salvesen, Vidar Frette
Forskningsadministrasjonen - Hallstein Madsen, Heidi Skramstad, Marianne Nilsen
Inviterte gjester - Kari Bjørke, Torkild Vinther

Forfall: Anne Lise Holm, Kjellrun Hiis Hauge, Ulrike Spring

Referent: Marianne Nilsen

Bakgrunn for oppstartsseminaret

Forskingsetisk utval ved Høgskulen på Vestlandet (FEU-HVL) ble vedtatt oppnevnt fra 1.1.17. Dette var utvalget sitt første møte, og både medlemmer og varamedlemmer var invitert.

Kunnskapsdepartementet og Granskingsutvalget for redelighet i forskning var spesielt invitert i forbindelse med innføring av ny forskningsetikklov (Lov om organisering av forskningsetisk arbeid) som trådte i kraft 1.5.2017, og betydningen denne loven har for det forskningsetiske arbeidet ved HVL.

Velkommen og presentasjonsrunde

Gro Anita Fønnes Flaten tiltrer i stillingen som prorektor for forskning ved HVL 1.8.17 og blir da leder av FEU-HVL. Erik Kyrkjebø er fungerende leder. Gro Anita innledet kort om fusjonen og arbeidet med å etablere en ny organisasjon. Møtedeltakerne presenterte seg.

Reglement for Forskingsetisk utvalg ved HVL (Vedlegg 1)

Forskningsadministrasjonen ved Marianne Nilsen ga en orientering om prosessen rundt utarbeidelsen av reglementet for FEU-HVL. Forslag til ny forskningsetikklov ble lagt til grunn for dette arbeidet, og utvalget sin sammensetning og mandat er i samsvar med ny lovgiving.

Granskingsutvalget for redelighet i forskning (Vedlegg 2)

Granskingsutvalget for redelighet i forskning (GU) oppnevnes av departementet og inngår i forvaltningsorganet De forskningsetiske komiteene sammen med de faglige komiteene NESH, NENT og NEM. Sekretariatsleder i GU Torkild Vinther var invitert til møtet for å orientere om GU sitt arbeid, og hvordan ny forskningsetikklov legger opp til at forskningsinstitusjonene og GU skal samarbeide.

Med den nye loven har institusjonene fått et lovpålagt ansvar for å behandle alle forskningsetiske saker. GU poengterer også lovens formulering om forskerens personlige juridiske ansvar. Dette inkluderer ikke bare alvorlige brudd, men også diskutabel praksis og gråsonesaker. Institusjonene skal rapportere utfall av alle saker som behandler alvorlige brudd til GU. Institusjonen kan óg sende saker videre til GU for behandling. GU vurderer den lokale behandlingen, kan sende saker i retur eller behandle dem.

GU er endelig klageinstans for forskere, og innehar også en «renvaskingsfunksjon». Der GU har behandlet saken mister forskeren klageretten og GU bør derfor være restriktive med å ta over saker fra institusjonene. GU og GU sitt sekretariat kan bistå med veiledning i behandling av forskningsetiske saker, og bidra som nasjonal ressurs i et internasjonalt perspektiv.

Den nye Forskningsetikkloven – hva betyr denne for HVL (Vedlegg 3)

Kari Bjørke fra Kunnskapsdepartementet var invitert for å orientere om den nye forskningsetikkloven Lov om organisering av forskningsetisk arbeid som trådte i kraft 1.5.17 og erstattet Lov om behandling av etikk og redelighet i forskning. Den nye loven regulerer i større grad enn tidligere forskerens personlige ansvar, det lokale nivået, og hvordan institusjonene organiserer forskningsetisk arbeid.

Loven legger opp til at forskersamfunnet selv definerer god forskningsetikk.

Forskerens aktsomhetsplikt er lovfestet og innebærer at forskeren har et selvstendig ansvar i å sette seg inn i forskningsetiske normer som gjelder for faget, og delta på opplæring.

Institusjonen skal tilby opplæring i forskningsetikk på ulike nivå og for alle grupper som er innbefattet med forskning ved institusjonen. Det skal foreligge systemer ved institusjonene som gjør det mulig å ivareta forskningsetiske normer og lovpålagte krav i planlegging og utføring av forskning.

For å sikre god kvalitet på forskningen skal institusjonen drive kulturbygging og forebyggende arbeid. Den kulturbyggende rollen er ikke lovfestet direkte, men større åpenhet, kultur for varsling, god opplæring og rutiner er avgjørende.

Institusjonene skal selv behandle uredelighetssaker, og fastlegge interne retningslinjer for hvordan dette gjøres.

Forskningsetikk i verden

Mattias Kaiser løftet det forskningsetiske blikket ut fra institusjonen, mot verden og historien. Å drive med etikk og forskning er motstrømsarbeid, og de alvorlige sakene vi ser er kanskje bare toppen av isfjellet.

Juks handler om de alvorlige sakene (FFP - fabrication, falsification, plagiarism), men mest om gråsoner og «Questionable research» (QRP) som ofte er resultat av dårlig kultur og mangel på kunnskap. Dette omfatter eksempelvis medforfatterskap, dårlig datahåndtering, ensidighet i analyser og liten åpenhet om kilder. Samtidig finnes «råtne epler» overalt, og de store skandalene involverer ofte smarte forskere, med mange gode ideer, som drives av forfengeligheit og berømmelse og sjelden tjener mye penger på jukset.

Institusjonen må gjøre god forskningspraksis til et felles ansvar, og sammen med finansieringskilder finne systemer som bedre anerkjenner god forskning. Det må legges opp til bedre opplæring, gjennomsiktighet,

åpen vitenskap, større bruk av peer-review, ansvarliggjøring, mulighet for «slow science» og metodediversitet. I det forebyggende arbeidet er det viktig å ta lærdom av egne og andres feil.

Saksbehandling – Håndtering av forskningsetiske saker

HVL må få på plass gode rutiner for saksbehandling av forskningsetiske saker, der roller, ansvar og rettigheter for alle involverte kommer tydelig frem. Dette gjelder både varsler(e) og innklaged(e), ledere og administrative saksbehandlere. Når en sak meldes må det umiddelbart klargjøres hvem som er berørt, og sakens faktagrunnlag utredes. Mange saker som meldes har grobunn i personalsaker og skal behandles deretter.

Saker som omhandler alvorlige brudd på forskningsetiske normer blir fort fanget opp av mediene. Det må foreligge klare rutiner for mediestrategi og mediehandtering for å sikre institusjonen, involverte forskere og forskningen sitt renommé.

Det er viktig å skape en åpen kultur for varsling av forskningsetiske saker, og ta lærdom av saker som har vært oppe til behandling. Involverte parter, FEU, ledere og administrative saksbehandlere kan kontakte de nasjonale forskningsetiske komiteene til rådføring og hjelp under saksbehandlingen.

Hvordan skal Forskningsetisk utvalg jobbe kulturbyggende

En viktig rolle for FEU er å jobbe for å etablere en god kultur for forskningsetikk ved HVL. Ved HiB, HSH og HiSF har en i ulik grad drevet systematisk arbeid for å informere om og bevisstgjøre rundt forskningsetikk. Dette har vært i form av fou-seminarer, forskningsfrokoster, temadager, som del av prosjektleder-, veileder-, og stipendiatkurs osv. Utfordringen med slike «frivillige» arrangement er at det ofte ikke prioriteres av forskere og veiledere, men også at det bare er noe få dedikerte som deltar og ofte kommer tilbake. For studenter er forskningsetikk i ulik grad integrert i undervisningen av andre emner.

HVL må få en mer systematisk tilnærming til opplæring i forskningsetikk, dette må inn i kvalitetssikringssystemet og bygges inn i en god kultur der fokuset ikke ligger ensidig på tellekantsystemet. Studenter må bevisstgjøres gjennom å integrere forskningsetikk i undervisningen på alle nivå og gjennom bedre opplæring av veiledere, men også involveres mer direkte gjennom eget arbeid i Studenttinget og andre fora.

Økt internasjonalisering og mobilitet blant forskere og studenter vil bidra til en styrket forståelse for og bevisstgjøring rundt god forskningsetikk.

HVL er med i prosjektet RINO som kartlegger utbredelsen av, holdninger til, og kunnskap om uredlige og diskutabile forskningspraksiser i den norske UH- og instituttsektoren. HVL kan bruke dette prosjektet aktivt i sitt arbeid.

Oppsummering og veien videre

Diskusjonene har gitt ledelsen og forskningsadministrasjonen gode innspill til hvordan HVL bør jobbe med forskningsetikk. Noen innspill har gått konkret på reglementet til FEU-HVL, saksbehandlingsrutiner og andre rutinebehov og vil følges opp administrativt.

For det forebyggende arbeidet er det avgjørende å skape en kultur hvor det er legitimt å diskutere forskningsetikk og løfte forskningsetiske saker. Opplæring må skje både systematisk der alle ansatte og studenter læres opp i de rutiner som gjelder, og i en mer popularisert form hvor forskningsetikk diskuteres i ulike fora. HVL sin ledelse vil ha fokus på dette.

FEU-HVL spiller en viktig rolle i institusjonen sitt arbeid med forskningsetikk og bør ha ett fast møte i semesteret. Utvalget kalles ellers inn ved behov dersom saker meldes inn. Forskningsadministrasjonen kan

rådføre seg med utvalgets medlemmer i sitt arbeid med å utarbeide ulike rutiner som omhandler forskningsetikk.

Forskingsetisk utval ved Høgskulen på Vestlandet. Om reglementet og hvordan det ble jobbet frem.,
Granskingsutvalgets rolle, Lov om organisering av forskingsetisk arbeid

- 1) Forskingsetisk utval ved Høgskulen på Vestlandet. Om reglementet og hvordan det ble jobbet frem.
- 2) Granskingsutvalgets rolle
- 3) Lov om organisering av forskingsetisk arbeid

Kopi til: De nasjonale forskingsetiske komiteene / Torkild Vinther, Kunnskapsdepartementet, Økonomi- og administrasjonsavdelingen / Kari Bjørke, Rektorat / Berit Rokne